

Covid-19 Salgını Sürecinde Annelerin Bilgi ve İletişim Teknolojileri ile İlgili Görüşleri

Yasemin DEMİR¹
Selahattin YILMAZ²

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geliş Tarihi : 06/09/2021
Makale Kabul Tarihi : 08/11/2021

Anahtar Kelimeler: Anne,
Bilgi ve İletişim
Teknolojileri, Covid-19

ÖZET

8-9 yaş çocuğu olan annelerin Covid-19 salgını sürecinde deneyimledikleri bilgi ve iletişim teknolojileri ile ilgili görüşlerinin belirlenmesi amacıyla yürütülen bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden fenomenoloji yaklaşımı kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu, kartopu örnekleme yöntemiyle belirlenmiş olup Türkiye'nin çeşitli şehirlerinde yaşayan ve çeşitli sosyoekonomik statüsünde yer alan, 8-9 yaş çocuğuna sahip 11 anneden oluşmaktadır. Araştırma verileri yarı yapılandırılmış mülakatlar yoluyla toplanmış ve içerik analiziyle çözümlenmiştir. Araştırmada katılımcıların dijital okuryazarlık konusunda bilgi sahibi oldukları, uzaktan eğitim sürecinde bilgi ve iletişim teknolojilerine yönelik bakış açılarının olumlu yönde olduğu ve dijital teknolojilerinin eğitime ve bilgiye erişime ulaşmada olumlu katkılar sağladığı ancak uzaktan eğitim sürecinin eşitsizliklere yol açtığı, çocukların dikkat eksikliğine zemin hazırladığı, çocukların derse bağlanma sorunları yaşadıkları, çalışan annelerin çocukları destek olamadıkları, hem annelerin hem de çocukların uzaktan eğitim sürecinden fiziksel ve psikolojik açıdan olumsuz yönde etkilendikleri sonuçlarına ulaşılmış olup bu sonuçlarla ilgili birtakım öneriler sunulmuştur.

Opinions of Mothers on Information and Communication Technologies During the Covid-19 Epidemic

ARTICLE INFORMATION

Submission Date : 06/09/2021
Accepted Date : 08/11/2021

Keywords: Covid-19,
Information and
Communication
Technologies, Mother

ABSTRACT

Based on a phenomenological research design, this study was carried out to determine the views of mothers with 8-9-year-old children about Information and Communication Technologies experienced during the Covid-19 pandemic. The study group was formed by means of snowball sampling method and consisted of 11 mothers with children aged 8-9 years, living in various cities of Turkey and from various socioeconomic status. Research data were collected through semi-structured interviews and analyzed by content analysis. Findings revealed that the participants were knowledgeable about digital literacy, their perspectives on information and communication technologies in the distance education were positive. They thought that digital technologies contributed positively to access to education and information but distance education process also caused inequalities, paved the way for children's lack of attention, and children's attachment to the lesson. Both mothers and children are negatively affected physically and psychologically by the distance education process, and some suggestions are presented regarding these results.

¹ Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Öğretmeni. Giresun Piraziz Mesleki Teknik ve Anadolu Lisesi, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2627-1322>, jshmn.gunes@gmail.com

² Dr. Öğr. Üyesi. Giresun Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4962-7459>, selahattin.yilmaz@giresun.edu.tr

1. Giriş

2019 yılının sonunda, Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkan ve tüm dünyayı etkisi altına alan koronavirüs (Covid-19) salgını, Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından 2020 yılında pandemi olarak ilan edilmiştir. Covid-19 salgınının, başta sağlığımız olmak üzere, eğitim, ekonomi ve sosyokültürel alanlarda hayatlarımızda oluşturduğu sorunlar ve değişimler günümüzde en sık dile getirilen ve sorgulanan konular arasında yer almaktadır (Zeybekoğlu Akbaş ve Dursun, 2020). Covid-19 salgınının etkisiyle insan hayatında yaşanan değişikliklerin bir süre daha devam edeceği öngörülmekte ve bu sürece nasıl ayak uydurulması gerektiği konusunda endişeler yaşanmaktadır. Bu salgınla hayatımızdaki olağan işlerin eskisi gibi devam etmeyeceği görülmektedir.

Salgının etkisini azaltmak amacıyla birçok ülke farklı stratejiler yürütmüştür. Geçmiş yıllarda yaşanan buna benzer hastalıkların ortaya çıktığı görülmüş ve bu hastalıklar için bir dizi önlemler alınmıştır (Öztürk, 2009; Öztürk vd. 2020). Bu önlemlerin alınma amacı, sağlık sisteminin yükünü hafifletmek, aşı ve tedavi sürecinde hastalığın yayılmasına engel olmaktır. Bu önlemlerden birisi ise eğitim alanında gerçekleşmiştir. Öğrenciler arasında virüsün yayılma hızını en aza indirmek için okullar kapatılmıştır (Öztürk vd., 2020). Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization [UNESCO]) verilerine bakıldığında eğitim ve öğretim sürecinin uzaktan eğitim şeklinde devam etmesi sebebiyle 172 ülkede toplam 1 milyar 646 milyon öğrencinin eğitim sürecinde zorlu bir döneme girdikleri ifade edilmiştir (UNESCO, 2020). Bu süreçte öğrenciler okula gidememiş uzaktan eğitim şeklinde eğitimlerine devam etmiştir. Öğrencilerin dijital ortamda çevrim içi derslere girme durumları sadece onları değil aynı şekilde aileleri de ilgilendiren bir husus olarak da karşımıza çıkmaktadır.

Covid-19 sürecinde sokağa çıkma yasakları ile birçok anne baba işlerini evden yürütmek zorunda kalmış, öğrenciler ise eğitim sürecini uzaktan eğitim yoluyla devam ettirmiştir. Uzaktan eğitimin evden devam etmesiyle aile bireylerinin mevcut yaşantılarında birtakım değişikliklere gidilmesi zorunlu hâle gelmiştir (Başaran vd., 2020). Bu mevcut değişikliklerden en çok etkilenen ebeveynlerden birisi de anneler olmuştur. Anneler bu zorlu süreçte, evden çalışmak zorunda kalmış, evin sorumluluğunu en çok üstlenenlerden biri olmuştur. Ayrıca uzaktan eğitim sürecinde de çocuklarının derslerini iletişim kanallarıyla takip etmek zorunda kalmıştır.

Teknolojinin son yıllarda hızlı bir şekilde ilerleme kaydetmesi, etkili ve yenilikçi kullanımları ile birçok alanda yaşanan değişimleri kaçınılmaz hâle getirmiştir. Bu durum, bireyleri teknolojinin gelişimine ayak uydurarak, kendi yaşam standardını arttırmaya, bilgi ve deneyimlerini değişime açık tutmaya ve geliştirmeye zorunlu kılmaktadır. Bu sebeple bilgiyi daha etkin kullanmak, deneyimlemek, yorumlayabilmek için bilgi ve iletişim teknolojileri amacına uygun şekilde, etkin ve etkili kullanmanın önemi her gün daha da artmaktadır (Kazu ve Erten, 2014). Covid-19 salgını ile teknolojinin günlük yaşamlarımıza hızla giriş yaptığı bu dönemde anneler de oldukça yıpranmıştır. Çocuklarının uzaktan eğitim yoluyla yapılan derslerine katılımını sağlayıp ve takip ederken bilgi ve teknolojiyi nasıl kullanmaları gerektiği noktasında birtakım zorluklar yaşamaktadırlar.

Salgın sürecinde yürütülen uzaktan eğitim televizyon, bilgisayar, tablet gibi Bilgi ve İletişim Teknolojileri (BİT) yoluyla gerçekleştirilmiştir. BİT, bilgiye ulaşılmasını ve bilginin oluşturulmasını sağlayan her türlü görsel, işitsel basılı ve yazılı araçlardır. Bilginin toplanmasını, işlenmesini, depolanmasını, ağlar aracılığı ile bir yerden bir yere iletilmesini sağlayan ve bilginin kullanılmasına yardım eden iletişim ve bilgisayar teknolojileri bilgi teknolojileri olarak adlandırılmaktadır (Çubukçu, 2011). Covid-19 salgınının dünya genelinde eğitim üzerindeki önemli değişim ve etkileri ile birlikte açık ve uzaktan öğrenme ihtiyacı doğrultusunda BİT'in gelecekte de eğitim-öğretim süreçlerinde ağırlığının artacağına ilişkin varsayımlar bulunmaktadır (Türel vd. 2000; Usun, 2009).

Literatür incelendiğinde, Covid-19 salgın sürecinde uzaktan eğitim ile ilgili çalışmalar yapıldığı görülse de bu araştırmalarda annelerin BİT kullanımına ilişkin görüşlerinin yer aldığı çalışmalar oldukça azdır. Araştırmalar öğrencilerin BİT'e entegrasyonun yetersiz olduğunu göstermektedir (Eryılmaz, 2018; Mazman ve Usluel, 2011; Usluel vd., 2015). Geleceğin eğitiminde önemi artan BİT'e uyumun sağlanmasında ebeveynlerin de önemli payı olduğu yadsınamaz. İletişim

teknolojileriyle iç içe olan annelerin çocuklarına daha iyi rehberlik yapabileceği düşünüldüğünde annelerin BİT ile ilgili görüşlerinin belirlenmesi önem taşımaktadır. Annelere göre uzaktan eğitimi sürecinde kullanılan BİT ilkökul çocuklarının öğrenmelerini nasıl etkilemektedir? Avantajları, dezavantajları nelerdir? Covid-19 salgın sürecinde BİT kullanımında gerek çocukların gerekse annelerin yaşadığı zorluklar nelerdir? BİT kullanımına anneler direnç göstermekte midir? Sorularının yanıtlanması çocukların BİT entegrasyonunda önemli rol oynayabilir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada 8-9 yaşlarındaki çocuğa sahip annelerin Covid-19 salgınında BİT kullanımı ile ilgili görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Bu amaç doğrultusunda 8-9 yaşlarındaki çocuğa sahip anneler BİT'i nasıl anlamlandırmaktadır? Covid-19 salgınında BİT ile ilgili deneyimleri nasıldır? Covid-19 sürecinde kullanılan bilgi ve iletişim teknolojilerinin eğitimdeki rolünü nasıl açıklamaktadırlar? Annelerin dijital kaynakların çocuğun öğrenmesine katkısı konusundaki düşünceleri nasıldır? Bilişim teknolojilerini kullanmanın çocuklara sağladığı avantajlar, yararlar ve dezavantajlar, zorluklar konusundaki düşünceleri nasıldır? Teknoloji bağımlılığına yönelik alınabilecek önlemler konusundaki deneyimleri nasıl anlamlandırmaktadırlar? sorularına yanıt aranmıştır.

2. Yöntem

Bu bölümde araştırmanın deseni, çalışma grubu, veri toplama ve analiz sürecine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

2.1. Araştırmanın Deseni

8-9 yaş çocuğuna sahip annelerin Covid-19 sürecinde deneyimledikleri BİT ile ilgili görüşlerinin incelenmesi amaçlayan bu araştırma fenomenolojik çalışmadır. Deneyimleri anlamlandırma çalışması olan fenomenoloji, insanların belirli bir fenomen veya kavramla ilgili anlayışlarını, duygularını, bakış açılarını ve algılarını ifade etmelerini sağlayan ve bu fenomeni nasıl deneyimlediklerini tanımlamak için kullanılan bir araştırma yöntemidir (Rose, Beeby ve Parker, 1995). Başka bir deyişle fenomenoloji günlük hayatta karşılaştığımız fakat anlayamadığımız olguları derinlemesine inceleme imkânı veren bir araştırma türüdür (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Fenomenolojik çalışma birkaç kişinin bir fenomen veya kavramla ilgili yaşamış deneyimlerinin ortak anlamını tanımlar. Fenomenoloji çalışmalarının temel amacı, bir fenomenle ilgili bireysel deneyimleri, evrensel nitelikteki bir açıklamaya indirgemektir (Creswell, 2007). Bu çalışmada Covid-19 salgını sürecinin zorunluluğu hâline gelen uzaktan eğitim uygulamaları çocukların BİT kullanımını da zorunlu hâle getirmiştir. Küçük yaşta çocuğa sahip anneler de çocuklarına rehberlik edebilmek için BİT kullanma durumunda kalmışlardır. Bu çalışmada annelerin BİT kullanım fenomenini nasıl deneyimledikleri derinlemesine betimlemesi amaçlanmış, bu fenomeni nasıl anlamlandırdıkları, bu fenomene ilişkin algıları, bakış açıları üzerine odaklanılmıştır.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın katılımcıları, Türkiye'nin çeşitli şehirlerinde yaşayan ve çeşitli sosyoekonomik statüye sahip 8-9 yaş çocuğuna sahip 11 anneden oluşmaktadır. Araştırmada amaçlı örneklem yöntemlerinden olan kartopu örneklem yönteminden yararlanılmıştır. Fenomenolojik araştırmalarda araştırmacı ve katılımcı arasında güvene dayalı ilişki gerektiğinden (Tekindal ve Uğuz, 2020) salgın sürecinde kartopu örnekleme yoluyla karşılıklı güven duygusunun oluşabileceği düşünülmüştür. Kartopu örnekleme yöntemi, çalışmada yer alan katılımcıların birbirleriyle ilişki içerisinde olan ve araştırmaya katılan bireyler aracılığıyla ulaşmayı hedef alan ve bu yolla yeni bilgiler elde etmeyi

sağlayan bir örneklem türüdür (Patton, 2014). Kartopu örneklemeyle ulaşılan annelerin yaşları 29 ile 46 arasında değişmektedir. Annelerden 7'si üniversite 4'ü lise mezunudur.

2.3. Verilerin Toplaması ve Analizi

Veri toplama araçları

Verilerin toplanmasında 11 açık uçlu sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formundan yararlanılmıştır. Formun hazırlanmasında literatür taranmış, 15 aday soru ve bu sorulara ilişkin sonda sorular hazırlanmıştır. Hazırlanan form nitel araştırma konusunda uzman iki akademisyenin görüş ve öneriler sonunda 11 soruya indirilmiştir. Bunlar; “Covid-19 sürecinde BİT konusunda ne gibi deneyimler yaşadınız? BİT'in eğitim açısından rolü hakkında ne düşünüyorsunuz? BİT'in çocuğunuzun öğrenmesini nasıl etkilediğini düşünüyorsunuz? BİT'in çocuğunuza sağladığı avantajlar/dezavantajlar hakkında ne düşünüyorsunuz? Covid-19 “sürecinde BİT'i kullanan annelerin ne tür zorluklarla karşılaştığını düşünüyorsunuz?” şeklindeki sorulardan ve bu sorulara ilişkin sondalardan oluşmaktadır. Hazırlanan form ilkokulda öğrencisi olan bir anneye uygulanmış, 22 dakika süren görüşme sonunda tüm soruların amaca uygun olduğu görülmüştür.

Verilerin toplanması

Araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme formu ile 8-9 yaş çocuğa sahip çalışma grubunu oluşturan annelerden elde edilmiştir. Covid-19 salgını nedeniyle yüz yüze görüşme yapılamamış veriler “Google Form” üzerinden toplanmıştır. Araştırmaya gönüllü katılım sağlayan 11 anneye görüşme soruları sosyal medya ortamında iletilmiş ve bu açık uçlu soruları cevaplamaları sağlanmıştır. Annelerden alınan yazılı cevaplar teker teker incelenerek dökümleri yapılmıştır. Çok kısa yanıtlanan ya da yeterince açıklanmayan sorular iki araştırmacı tarafından belirlenmiş, “Meet-Google” üzerinden bağlantı kurularak sonda sorularla konunun derinlemesine açıklanmasına zemin oluşturulmuştur. Google Form üzerinden gerçekleştirilen yazılı metinlerin ne kadar sürede doldurulduğu bilinmemesine karşın, Meet-Google üzerinden yapılan görüşmeler 12 dakika ile 25 dakika arasında değişmektedir. Araştırma verilerinin tamamı bir aylık süre içinde birinci yazar tarafından toplanmıştır.

Verilerin analizi

Araştırmada görüşmeler yoluyla elde edilen veriler, içerik analizi yaklaşımıyla çözümlenmiştir. İçerik analizi yöntemiyle veriler derinlemesine analiz edilir, bu veriler arasında ilişkiler ve kavramlar oluşturulmaya çalışılır (Yıldırım ve Şimsek, 2013). İçerik analizi, toplanan verilerin daha ayrıntılı hâlde incelenmesini gerektirir. İçerik analizi ile toplanan veriler üzerine odaklanılır ve bu verilerin yanıtları arasında en çok tekrarlanan, katılımcılar tarafından sıkça vurgulanan olay ve olguların kodu çıkartılır. Kodlara ayrılan veriler kategorilere ayrılır ve sonrasında bu kategorilerden de temalara ulaşılır. Genel bir ifadeyle, birbiri ile ilişkili olan kodlar, belirli kategoriler ve temalar şeklinde bir araya getirilir ve yorumlanır (Baltacı, 2019). Bu verilerin analiz sıralaması şu şekildedir; ilk olarak veri analizi için görüşmede kullanılan sorular ve elde edilen bilgiler veri analizinin temelini oluşturmuştur. Görüşme sonrasında elde edilen araştırmanın kapsamı dışındaki veriler elenmiştir. İlgili veriler detaylı bir şekilde incelenmiş ve iki araştırmacı tarafından ayrı ayrı kodlanmıştır. Daha sonra kodlar karşılaştırılarak uyumsuz kodlar gözden geçirilmiş ve uzlaşma ile uyumlu hâlde getirilmiştir. Kodlar kendi aralarında ilişkilendirilerek kategoriler oluşturulmuştur. Analiz sırasında anneler, (A1, A2, A3...) olarak kodlanmıştır. İçerik analizi ile ortaya çıkan kategoriler doğrudan alıntılarla da desteklenmiştir.

Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırmadan elde edilen veriler yorumlanırken katılımcılarla yapılan görüşmenin tamamı incelenerek katılımcının genel eğilimi belirlenmiş, gerektiğinde yapılan yorumların katılımcılar tarafından teyit edilmesine başvurulmuştur. Yeterince ayrıntılanmayan konularda internet üzerinden tekrar görüşmeler gerçekleştirilmiş, derinlemesine sorularla verilerin doygunluğa ulaşmasına özen gösterilmiştir. Araştırmanın tüm aşamaları açıklanarak benzer ortamlarda yinelenebilmesine zemin oluşturulmuştur. Veri toplama araçlarının geliştirilmesi, verilerin toplanması ve analiz yöntemleri açıklanarak araştırmanın dış güvenirliliği sağlanmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Katılımcılarla yapılan görüşmeler kaydedilmiş ve iki araştırmacı tarafından ayrı ayrı kodlanmıştır. Kodlayıcılar arasında .89'lük bir uyum hesaplanmasına karşın, uyumsuz kodlar tekrar gözden geçirilmiş, uzlaşılı yoluyla tam bir uyum sağlanmıştır. Toplanan verilerin yorumlanmasında doğrudan alıntılara yer verilerek iç güvenirliliği sağlanmıştır.

3. Bulgular

Covid-19 salgını sürecinde 8-9 yaş çocuğu olan annelerin uzaktan eğitim temelli BİT kullanımına ilişkin görüşleri belirlemeyi amaçlayan bu araştırma bulgularından 35 kategori elde edilmiştir. Bu kategoriler 8 tema altında toplanmıştır. Aşağıda her temaya ilişkin bulgular tablolar halinde gösterilmiş ve yorumlanmıştır.

Tablo 1. BİT Çağrışımlarına İlişkin Bulgular

Kategoriler	Katılımcılar	f
Ulaşılabilirlik	A4, A7, A8,	3
Aktif kullanım	A9, A10, A11	3
Dijitalleşmek	A2, A3, A5,	3
Sosyalleşme	A1, A6	2
Toplam		11

Tablo 1'de de görüldüğü gibi BİT'in anlamıyla ilgili ulaşılabilirlik, aktif kullanım, dijitalleşme ve sosyalleşme kategorileri elde edilmiştir.

Ulaşılabilirlik konusunda katılımcı ifadelerinde *"Her şey bir tıkla elimin altında."* (A4), *"Bilginin bir tıkla yanı başımızda olmasını ifade ediyor."* (A7), *"Tablet telefon bilgisayar gibi cihazlarla yorulmadan gerekli bilgilere ulaşmak diyebilirim. Bilgiye erişimde kolaylık sağlıyor."* (A8) denilmektedir. Bu ifadeler BİT kullanımının bilgiye erişimde kolaylıklar sağladığını göstermektedir.

Aktif kullanım konusunda katılımcıların ifadelerinde *"Bilgisayar ve benzeri araçların kullanımı konusunda bilgi sahibi olunması"* (A9), *"Dijital cihazları doğru ve etkin bir şekilde kullanabilmeyi"* (A10), *"Faydalı buluyorum. Bu nedenle bilgi ve iletişim teknolojilerini bilinçli ve sürekli olarak kullanmak çok önemli."* (A11) denilmektedir. Bu açıklamalar, BİT' in doğru, bilinçli ve aktif bir şekilde kullanılması gerektiği yönünde görüş bildirdikleri görülmektedir.

Dijitalleşmek konusunda katılımcıların ifadelerinde *"Günümüz ve geleceğin olmazsa olmazı."* (A2), *"Çağın gerektirdiği teknolojiyi yakından takip edip, web 2.0 araçları derslere entegre edebilmek. Çocuklarımıza bunu aktarabilmek."* (A3), *"Geleceği ifade ediyor."* (A5) denilmektedir. Bu ifadeler dijitalleşme sürecinin geleceğimizin vazgeçilmezi olduğunu, dijital içeriklerin eğitimde de kullanılmasının avantaj sağlayacağını ve çocuklara dijitalleşmede elde edilen yeni bilgilerin aktarılması gerektiğini göstermektedir.

Sosyalleşme konusunda katılımcıların ifadelerinde “Fazlasıyla iletişim kurmak ve öğrenmek.” (A1), “Çok uzakta olan sevdiğiniz teknoloji araçları ile görerek hasret gidermek gibi...” (A6) denilmektedir. Bu görüşler, dijitalleşmenin, sosyal hayatımızda da birtakım değişikliklere yol açtığını, insanların sosyal ilişkilerinde iletişim teknolojilerinden faydalandıklarını göstermektedir.

Tablo 2. Covid-19 Salgınında BİT İlgili Deneyimlere İlişkin Bulgular

Kategoriler	Katılımcılar	f
Uyum sağlamak	A2, A5, A6, A8, A10	5
Yenilikçi	A1, A4, A3, A9, A11	5
Alternatiflik	A7	1
Toplam		11

Tablo 2’de de görüldüğü gibi Covid-19 salgınında BİT ile ilgili deneyimler temasında, uyum sağlamak, yenilikçilik ve alternatiflik kategorileri elde edilmiştir.

Uyum sağlamak konusunda katılımcıların ifadelerinde “Çocuklarıma daha önce öğretmediğim şeylerin olduğunu fark ettim. İlerleyen zamanlarda ise onlardan öğrendiğim şeyler oldu.” (A2), “Bilmediğim birçok programı öğrendim. (A5), “Covid-19 sürecinde tabiki eğitim için gerekli her türlü iletişim teknolojilerini öğrenmeye çalıştık ve bu sürece ayak uydurmak başlangıçta çok zor gelmişti. Fakat bunları bilmek işimize yaradı.” (A6), “İnternette kullanmadığım bilgilere eriştim genelde hep kitaplardan yararlanırdık internetten bilgiye daha kolay erişebildiğimi öğrendim.” (A8), Bilgisayara daha da çok hâkim olmaya başladım. Ders için gerekli olan her tür verinin nasıl kullanılacağını öğrendim. Ayrıca çocuğumla dersleri dijital kütüphanelerden faydalanarak çalıştık. Uzaktan eğitim sürecinde tüm iş ve işlemlerimizi akıllı cihazlar aracılığı ile yürüttük. Sosyal medyayı daha fazla kullanır olduk.” (A10) denilmektedir. Bu ifadelerden, annelerin ve çocuklarının uzaktan eğitim sürecinde yeni programları öğrendiklerini, BİT ile birçok bilgiye rahatlıkla erişim sağlanarak e-kitap, çeşitli çalışma fasikülleri ve eğitim videolarından faydalandıkları görülmektedir.

Yenilikçilik konusunda katılımcıların ifadelerinde “Bu süreçte yeni edindiğim bilgiler sayesinde birçok programı öğrendim, eleştirel düşünme ve sosyal medya etkileşimim olumlu yönde arttı.” (A1), “Bilmediğim konularda da bilgi sahibi oldum.” (A4), “Uzaktan eğitim sürecinde çocuğumun tüm projelerinde ve derslerinde yardımcı olan en önemli unsur. Bu sayede birçok yeni bilgi öğrendik ve faydasını gördük” (A3), “Uzaktan eğitim uygulamalarını tanıdık, kullanmayı öğrendik, programların kullanım ayarlarını yapmayı, bilgi paylaşmayı öğrendik.” (A9), “Bir veli olarak ders için gerekli olan tüm yeni bilgilere açık olmaya çalıştım. Okul sürecinde yapılan tüm çalışmalarını çevrimiçi takip ettim.” (A11) denilmektedir. Bu ifadeler annelerin, dijital ortamda henüz ilk kez karşılaştıkları durumlara yenilikçi bir anlayış ile yaklaştıklarını, yeni programların içeriğini öğrendiklerini, bu bilgileri çocuklarına aktardıklarını ve eğitim sürecinde yapılan çalışmaların takipçisi olduklarını göstermektedir.

Alternatiflik konusunda katılımcının ifadesinde “Açıkçası ilk başta sunulan programlara alışma süreciyle geçti. Sonra çok alternatif ve renkli bir dünya sunduğu için çok güzel geldi. Fakat daha sonra kitap defter kullanarak yazarak öğrenmenin daha kalıcı olduğunu düşünmeye başladım. Çocuklar için belki alternatif kaynak fakat o kadar çok uyarıcı var ki bu da çocukları yorduğunu düşünmekteyim. Ben kendi çocuğumda bunu gözlemledim. Evet, bilgiye ulaşma açısından güzel renkli fakat çocuk yazmadan kitabın yapraklarını çevirmeden kendi araştırmadan o bilgiler kalıcılığı sağlamıyor.” (A7) denilmektedir. Bu ifade BİT kullanımı genel olarak avantaj sağlasa da dijital ortamda yer alan görsel çalışmaların ve hareketliliklerin çocukların dikkatini dağıttığını ve bu nedenle öğrenmede kalıcılık ilkesiyle çeliştiğini belirtmektedir.

Tablo 3. Covid-19 Sürecinde Kullanılan Bilgi ve İletişim Teknolojilerinin Eğitimdeki Rolüne İlişkin Bulgular

Kategoriler	Katılımcılar	f
Faydalı olma	A2, A3, A5, A8	4
Pratik	A7, A9, A10	3
Yetersizlik	A1, A11	2
Teknoloji bağımlılığı	A6, A7	2
Bireysellik	A4, A6	2
Toplam		13

Tablo 3’de de görüldüğü gibi eğitimde kullanılan BİT’in rolüne ilişkin faydalı olma, pratik, yetersizlik ve bireysellik kategorileri elde edilmiştir.

Faydalı olma konusunda katılımcıların ifadelerinde, “Büyük ve önemli bir rol üstlendi. İlk zamanlar sıkıntılar yaşansa da daha sonra düzene girdi.” (A2), “Özellikle pandemi sürecinde eğitime inanılmaz katkısı olmuştur.” (A3), “Pandeminin hayatımıza girmesiyle birçok şey gibi eğitimde alt üst oldu. Eğitimin uzaktan olmasından dolayı bilgi ve iletişim teknolojilerinin olumlu olarak faydasını gördüğümüzü düşünüyorum.” (A5), “Çocukların okula gitmediği süreçte zaman ve bilgi açısından oldukça faydalı olduğunu düşünüyorum. Ayrıca bu süreçte bilgi ve iletişim teknolojileri ile ders tekrarlarını da rahatlıkla yaptık ve birçok bilgiye erişebildik.” (A8) denilmektedir. Bu açıklamalar annelerin, Covid-19 salgınıyla eğitimde kullanılan BİT’in eğitim açısından yarar sağladığını, eğitimin sürdürülebilirliği için gerekli olduğunu göstermektedir.

Pratiklik konusunda katılımcıların ifadelerinde, “Tek yönlü iletişimin olmayacağını düşünüyorum fakat çocuğa çok farklı alternatifler sunuyor. Farklı bir bakış açısı ve pratiklik sağlıyor.” (A7), “Bilişim teknolojilerinin eğitimdeki önemi yadsınamaz. Yüz yüze eğitimde de sık sık kullanılması gereken bilgi teknolojileri uzaktan eğitimde daha faydalı ve pratik oldu. Anında öğrenciye bilgi, görüntü paylaşımı yapılabilir. Zaman kazancımı açısından çok pratik bence.” (A9), “Değişim ve dönüşümün kaçınılmaz olduğu bir dönemdeyiz. Hepimiz çağın gereği olan gelişmelere ayak uydurmaya çalışmak zorundayız. Bu öyle hızlı ilerleyen bir alan ki bir gün dahi takip etmediğinde bir şeylerin gerisinde kalabiliyorsun. Eğitimin de bu sisteme ayak uyduramayıp eski anlayışla devam etmesi mümkün değil. O nedenle orda da dijital bir dönüşüm şart. Bakanlığımız bu dönüşüme hem kendini hızla adapte ediyor hem de tüm öğretmenleri hazırlayabilmek için yoğun bir şekilde çalışıyor. Bu dönemde bilgiye hızlı ve pratik bir şekilde ulaşmak herkes için avantaj” (A10) denilmiştir. Bu ifadeler bilgi ve iletişim teknolojilerinin, bilgiye erişimde farklı alternatifler sunduğunu, yüz yüze eğitimde de sıkça yer alması gerektiğini, zaman kazanımı açısından önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir.

Uzaktan eğitimin olumu etkileri yanında olumsuz etkilerine ilişkin görüşler de bulunmuştur. Bu görüşler yetersizlik, teknoloji bağımlılığı ve bireyselleşme olarak kodlanmıştır. Yetersizlik konusunda katılımcıların ifadelerinde, “Çocuklarımızın seviyesine her daim yetişemediğini ve geliştirilmesi gerektiğini düşünüyorum.” (A1), “ Bilgi ve iletişim teknolojileri hayatımızda önemli bir yere sahip, eğitime katkı sağladığı bir gerçek fakat bu durum tek başına yeterli değil.” (A11) denilmiştir. Bu ifadeler, bilgi ve iletişim teknolojilerinin tek başına yeterli olmadığını, özellikle eğitim sürecinde çocukların seviyesine göre geride kaldığını göstermektedir.

Teknoloji bağımlılığı konusunda “Bu süreçte çocuklar çok fazla teknolojiyle iç içe olduklarından teknoloji bağımlılığı konusunda olumsuz etkileniyorlar.” (A6), “Pandemi süresinde çok fazla teknolojiyle iç içe oldular. Veliler olarak çocukları bir araya getirmemek adına buna göz

yumarak teknoloji bağımlısı olmalarını etkiledik.” (A7) şeklindeki ifadeler çocukların teknolojiyle vakit geçirdikçe, teknolojiye daha çok bağlandıklarını göstermektedir.

Bireysellik konusunda katılımcıların ifadelerinde, “Tabi ki kısa süreli programlarda uygulanması dâhilinde bilinçli teknoloji kullanıcısı olanlar açısından faydalı. Yani herkes aynı derece fayda sağladığını düşünmüyorum. Bu durumu her çocuk için ayrı ayrı değerlendirmek daha doğru olacaktır. Ayrıca eğitimde süreç uzadıkça çocuklarda ilgi ve dikkat eksikliği sonucu gerekli öğrenmenin zorlaştığını da görüyoruz.” (A6), “Faydasını gören de görmeyen de oldu bana göre. Bu durum çocukla alakalı. Çalışma azmi olmayan çocuk yüz yüze eğitimde bile başarılı olamazken canlı ders vs hiçbir fayda göremedi. Çalışma azmi olan çocuk ise pür dikkat dinledi takip etti öğretmenin talimatlarını yerine getirdi canlı derslerde...” (A4) denilmektedir. Bu ifadeler Covid-19 salgınında uzaktan eğitimin kaliteli ve uygulanabilir olmasının bireysel farklılıklara bağlı olduğuna vurgu yapmakta, öğrenci özelliklerine göre olumlu ya da olumsuz sonuçlara neden olabileceğini göstermektedir.

Tablo 4. Dijital Kaynakların Çocuğun Öğrenmesine Katkısına İlişkin Bulgular

Kategoriler	Katılımcılar	f
Kolaylık sağlamak	A1, A3, A5	3
Güdülenme	A4, A9, A10	3
Kaynak edinme	A7, A8	2
Kontrol etme	A11	1
Toplam		9

Tablo 4’te de görüldüğü gibi dijital kaynakların çocuğun öğrenmesine katkısı temasında; kolay ulaşılabilirlik, güdülenme, kaynak edinme ve kontrol etme kategorileri elde edilmiştir. “Çocukların dijital kaynaklar kullanması bilgiye ulaşma konusunda büyük bir kolaylık, ancak bu kaynakların kontrollü kullanılması gerekir” (A3) “Bir süre sonra çocuklar kitap defter gibi ders araçlarından tamamen uzaklaşabilirler. Bu da çocukları gerçek dünyadan uzaklaştırabilir” (A5) denilerek BİT’ in kolaylık sağladığına ancak dikkatli kullanılması gerektiğine dikkat çekilmektedir.

Üç katılımcı bireysel farklılıklar olsa da BİT kullanımının çocuklarda motivasyon yarattığına değinmektedir: “Bazı çocuklar dijitalle iç içe olmayı seviyorlar, özellikle kendisi bilgisayarda bir şeyler yapabiliyorsa” (A10), “Bu kuşak çocuklar zaten dijitalle yetişti. Dolayısıyla olma onlara çekici gelebiliyor” (A4). Çocukların teknolojiyi doğru kullanmaları onları bilgiye erişimde tabi ki motive edecektir. Bilgiye kolayca ulaşabilmek her çocuk için çok faydalı bir öğrenme şeklidir.” (A9).

Kaynak edinme konusunda katılımcıların ifadelerinde, “Geniş bir yelpaze sunması açısından çok güzel. Maddi açıdan da yıpranmadan her türlü bilgiyi kolaylıkla öğrenebiliyor. Çeşitli örnekler bunlara kolayca ulaşım açısından mükemmel. Fakat çok uyarıcı verdiği için çocuk emek vermeden bilgiyi uygulamadan o kalıcılığı sağlayamıyor. Öğrenmeyi destekliyor evet fakat kesinlikle tek başına yeterli değil öğrenme istenilen düzeyde olmuyor.” (A7), “EBA ve benzeri birçok eğitim platformunda çocukların seviyelerine uygun yeterli birçok kaynak var bu kaynaklardan yaralandım. Bu çocuğumun öğrenmesine büyük katkı sağladı.” (A8), denilmiştir. Bu ifadeler, öğrenme üzerinde etkili olan eğitim kaynaklarının iletişim teknolojileri aracılığıyla daha kolay elde edildiğini, ders için gerekli çalışma fasiküllerinin öğrenme açısından avantajlı bir duruma sahip olduğunu göstermektedir.

Kontrol etme konusunda katılımcının ifadesinde, “Uzaktan eğitim sürecini takip etmeden dolayı çocuklarımın eğitimden faydalanmasını sağladım. Fakat çocuklar yaş olarak eğitimi dijital ortamda takip etme bilincinde değiller, özellikle ilkökul seviyesindeki bir öğrencinin bunları takip etmesi çok zor.” (A11) denilmiştir. Bu açıklamada, çocukların erken yaşta BİT’i eğitim amacıyla takip etmekte zorlandıklarını göstermektedir.

Tablo 5. Annelere Göre Bilişim Teknolojilerini Kullanmanın Çocuklara Sağladığı Avantajlara İlişkin Bulgular

Kategoriler	Katılımcılar	f
Çağa uyum	A1, A3, A4, A, A5, A7, A6 A10	8
Bilgiye erişim	A1, A2, A3, A6, A7, A10, A11	7
Kolaylık	A1, A3, A4, A5, A10	5
Dijital beceri gelişimi	A1, A4, A5, A8, A9	5
Başarı	A3, A8, A9	3
Görsellik işitsellik	A9, A10, A5	3
Motivasyon	A2, A6	2
Özgüven	A6	1
Toplam		20

Tablo 5'te de görüldüğü gibi bilişim teknolojilerini kullanmanın, çocuklara bazı avantajlar sağladığı ortaya çıkmıştır. Bunlar çağa uyum, bilgiye erişim, kolaylık, dijital beceri gelişimi, başarı, görsellik, motivasyon ve özgüven kategorileri ile ifade edilmektedir.

Çağa uyum konusunda katılımcıların ifadelerinde, "Artık dijital bir dünyadayız her şey dijital. Her şeye bir tıkla dijital ortamda ulaşabiliyoruz. Bu duruma sadece çocukların değil hepimizin uyum sağlaması gerekir ancak bu şekilde fark yaratabiliriz." (A4), "Çocuklarımız bilgi ve iletişim teknolojilerini ne kadar iyi öğrenirse o kadar başarılı olur. Dönem teknoloji dönemi olduğundan ilerde bazı şeyleri zorlanmadan üstesinden geleceklerini düşünüyorum." (A5), "Çağımız bilim ve teknoloji çağı. Değişim kaçınılmaz. Erken yaşlarda çocuklar bilgiyi ve teknolojiyi amacına uygun şekillerde kullanmayı öğrenirlerse değişen çağda ülke adına güzel şeyler yapabilecek duruma gelebilir. Pratik olma zamandan kazanma her alanda önemli faktörlerdir. Bilgi ve teknolojiyi iyi ve doğru şekilde kullanmayı öğrenirlerse geleceğe yöne veren bireyler olabilirler." (A7), "Çağın gereklerine daha çabuk adapte olma, yenilikleri yakından takip edip anında uyum sağlayabilme, geleceğin dünyasına daha hazır hale gelme gibi avantajlar elde ettiklerini düşünüyorum." (A10) denilmiştir. Bu açıklamalar, bilim ve teknoloji çağında olduğumuzu ve sadece çocukların değil herkesin bu çağa ayak uydurmak zorunda olduğunu göstermektedir. Ancak çocukların bu süreçte bazı zorluklar yaşadıklarına ilişkin görüşler de bulunmaktadır: "Zaman zaman zorluk yaşandığını fakat ilerleyen günlerde deneyim kazandıklarını ve böyle durumlar karşısında öğretmenleri her zaman gelişime açık olduklarını düşünüyorum." (A1), "Çocuklar pandemi nedeniyle uzaktan eğitime zorunlu kaldılar. Tabiki ilk zamanlar bu hem biz ebeveynleri hem de çocukları oldukça zorladı" (A3), A8) denilmiştir. Bu görüşler, bilgi ve iletişim teknolojilerinin öğrenme üzerindeki etkisinin ilk zamanlarda bireylere zor geldiğini, sonrasında bireylerin bu sürece uyum sağlayabildiğini, bilgi ve teknoloji ürünlerinin öğrenilmesiyle bilgiye erişimin kolaylaştığını göstermektedir.

Bilgiye erişim konusunda katılımcıların ifadelerinde, "Çocukların bilgi ve iletişim teknolojilerini elbette onların bilgiyi kolay edinmelerine katkı sağlayacaktır." (A2) "Bilgiye en kolay şekilde ulaşmamı sağlıyor." (A3), "Uzaktan eğitim sürecinde çocuklarla iletişim kurmak bilgi ve belgeleri aktarmak vb. kolaylıklar sağladı." (A6), "Bilgiye ulaşmakta iletişim kurmakta kullandıkları

cihazlardaki sorunları çözmekte zorlanmadım. Aksine bilgi ve iletişim teknolojilerini ile birçok bilgiye ulaştım” (A11) denilmiştir. Bu açıklamalar, bilgi ve iletişim teknolojilerinin anneler ve çocuklar açısından bilgiye erişimde ve ders için gerekli video, doküman vb. çalışmalara erişimde fayda sağladığını göstermektedir.

Kolaylık sağlamak konusunda katılımcıların ifadelerinde, *“Zaman zaman çocuğa kolaylık sağladığımı zaman zaman da eksiklerinin olduğunu düşünüyorum.” (A1), “İletişim teknolojilerinin doğru ve bilinçli kullanılır olması çocuğun açısından oldukça faydalı olabilir. Öncelikli olarak teknolojiyi iyi kullanmak birçok bilgiye erişimde kolaylık sağlayacaktır diye düşünüyorum.” (A3), “Özellikle pandemi döneminin başlarında çocuğun bilgiye erişiminde yeterli randıman alınamasa da bu durum zamanla düzene girdi. Sorunsuz şekilde sisteme iletişim teknolojilerini kullanmayı öğrendik ve bu eğitim sürecinde olumlu yönde işimizi kolaylaştırdı.” (A4), “Çocuk bir bilgiye erişimde bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanırken hem zamandan tasarruf ediyor hem de bilgiye kolayca ulaşabiliyor.” (A5), “Çocuklarımız eğitime daha kolay, daha çabuk ve daha pratik bir şekilde erişebiliyor. Elbette bu durumun dezavantajlı yanları da var. Bu da ayrı bir tartışma konusu.” (A10) denilmiştir. Bu ifadeler bizlere, çocukların dijital ortamda bir bilgiyi doğru şekilde elde etmesi ve öğrenmeyi gerçekleştirebilmesi için öncelikli olarak bilgi ve iletişim teknolojilerinin doğru ve bilinçli kullanması gerektiğini göstermektedir.*

Dijital beceri konusunda katılımcıların ifadeleri, *“Birçok programa karşı deneyim kazandırdı ve geliştirdi ve çocuğuma uzaktan eğitim sürecinde destek olabildim” (A1), “Dijitale dönen bu pandemi sürecinde dijital beceri konusunda bilgi sahibi olduğum için zorluk yaşamadım. Ayrıca bilmediklerimi de çok çabuk öğrenmeye çalıştım.” (A4), “Çocuğumun internet ortamında güvenilir içeriklere ulaşabilmesi derslerine rahat girebilmesi açısından fayda sağladı.” (A5), “Birçok eğitim platformlarından erişim sağlayıp yararlandık.” (A8), “Eğitim için gerekli programları kolaylıkla kurup kullanabildim.” (A9) denilmiştir. Bu görüşler, bilgi ve iletişim teknolojilerinin bilinçli bir şekilde kullanılmasının eğitim sürecinde anneler ve çocuklar açısından kolaylıklar sağladığını, bilgi ve iletişim teknolojileri açısından yeni karşılaştıkları durumlara da kolaylıkla uyum sağladıklarını göstermektedir.*

Başarı konusunda katılımcıların ifadelerinde, *“Özellikle pandemi sürecinde ders başarısında diğer öğrencilere fark attıklarını düşünüyorum.” (A3), “Özellikle pandemi döneminde çocukların bilgi ve teknolojiyi iyi kullanması onların ders ve ders kaynaklarına erişimde diğer çocuklara göre daha önde olduklarını düşünüyorum.” (A8), “Zaman kaybı olmadan derslere katıldılar” (A9) denilmiştir. Bu görüşler, eğitim açısından bilişim teknolojilerini iyi kullanan çocukların bilgiye ulaşmada akranlarına göre başarılı olduklarını göstermektedir.*

Motivasyon konusunda katılımcıların ifadelerinde, *“Çocuklar, bir bilgiye kolay erişebiliyor fakat bu süreç öğrenme üzerinde motivasyon ve isteği zorlaştırıyor.” (A2), “Dijital teknolojileri eğitimde başarılı buluyorum. Yüz yüze eğitim ile iç içe sarmal bir eğitim olursa başarı düzeyi daha da artacaktır. Sadece uzaktan eğitim de kullanılmamalı. Ayrıca bu eğitim her çocuğu motive edecek bir içeriğe sahip olmalıdır.” (A6), “Çocukların teknolojiyi doğru kullanmaları onları bilgiye erişimde tabi ki motive edecektir. Bilgiye kolayca ulaşabilmek her çocuk için çok faydalı bir öğrenme şeklidir.” (A9) denilmiştir. Bu açıklamalardan, dijital ortamda verilen eğitimlerin çocukların motivasyonunu artıracak nitelikte olması gerektiğini, bu eğitimlerin sadece Covid-19 salgını sürecinde değil bir sonraki eğitim sürecine de yayılması gerektiğini görmekteyiz*

Görsellik konusunda katılımcıların ifadelerinde, *“Dijital ortamın öğreticiliği daha fazla bence. Görsel açıdan daha etkili olduğunu düşünüyorum.” (A9), “Geleneksel pasif öğrenme ortamlarından sıyrılarak, aktif öğrenmenin gerçekleşmesini sağlayacak birçok etkinliği, sunumu, görsel ve işitsel unsuru bünyesinde barındırma, her türlü iş ve işlemin daha kolay, pratik ve konforlu bir şekilde gerçekleştirilmesine hizmet etme, zamanı daha etkili kullanmayı sağlama gibi birçok yararı olduğunu düşünüyorum.”(A10) denilmiştir. Bu ifadeler, bilgi ve iletişim teknolojilerinin bilgiyi görsel açıdan desteklediği ve çocukların öğrenme deneyimlerinde etkili bir yere sahip olduğunu göstermektedir.*

Özgüven konusunda katılımcının ifadesinde, “Sosyal ve duygusal anlamda kendinde öncelikle özgüven duygusu baskın oluyor ve kendini ifade etme becerileri teknolojiyi kullanamayan çocuklara göre daha avantajlı oluyorlar.” (A6) denilmektedir. Bu söylemde, dijitalleşmeye ayak uyduran ve bunu bilinçli bir şekilde kullanan çocukların kendine olan özgüvenlerini de etkilediği görülmektedir

Tablo 6. Covid-19 Sürecinde Bilgi Ve İletişim Teknolojileri Açısından Yaşanan Zorluklar Temasına İlişkin Bulgular

Kategoriler	Katılımcılar	f
Yetersizlik	A1, A4, A5, A6, A10	5
Teknik sorunlar	A3, A7, A11	3
Erişimde zorluk	A1, A8,	2
Sağlık sorunu	A2, A8	2
Eşitsizlik	A11	1
Maddiyat	A9	1
Toplam		12

Tablo 6’da görüldüğü gibi Covid-19 sürecinde bilgi ve iletişim teknolojileri açısından yaşanan zorluklar temasında, yetersizlik, sağlık sorunu, erişimde zorluk, eşitsizlik, maddiyat kategorileri elde edilmiştir.

Yetersizlik konusunda katılımcıların ifadeleri, “Özellikle çalışan annelerin zaman sıkıntısı yaşadıklarını ve çocuklarına yeterince destek olamadıklarını düşünüyorum.” (A1), “Bilgisayar, tablet vb. kullanmayı bilmeyen anneler için zor oldu tabii ki ama anneler de zamanla alışıp kendilerini geliştirdiler çocukları için.” (A4), “İlk zamanlar bilinmeyen programlardan dolayı bir bocalama olsa da zamanla öğrenildikçe daha kolay olduğunu düşünüyorum.” (A5), “Teknoloji kullanımı konusunda yeterliliği olmayan aileler çeşitli iletişim ve bilgi araçlarını açmakta, kullanmakta zorlanıyorlar. Üst yaş grubundaki çocuklar kendilerini ifade edebilseler de anneye bağımlı küçük yaş grubu çocuklar için bu bir zorluk olarak görünüyor.” (A6), “Bu hususlarda çok fazla bilgi sahibi olmayan anneler, temel konuları öğrenip bunlarda çocuğuna yardımcı olabilese de aniden ortaya çıkan teknik sorunlarda ve buna benzer farklı durumlarda nasıl yardımcı olacaklarını bilememektedirler.” (A10) denilmiştir. Bu açıklamalar, Covid-19 sürecinde bilgi ve iletişim teknolojilerinin uzaktan eğitimde kullanılması zorunlu hale gelmesiyle annelerin ve çocukların bu duruma ilk zamanlarda adaptasyon sorunu yaşadığını ve bu süreçte özellikle annelerin kendilerini yetersiz hissettiklerini göstermektedir. Ayrıca çalışan annelerin kısıtlı zamana sahip olmaları nedeniyle çocuklarına uzaktan eğitimde destek olamadıkları da ortaya çıkmıştır.

Benzer şekilde uzaktan eğitim sürecinde bazı teknik sorunlar nedeniyle sıkıntılar yaşandığı belirtilmektedir: “Eğitim sürecinde EBA vb. eğitim platformlarının sistemsel sıkıntılarından dolayı zorluklar yaşandı. Bağlantı kesintileri çok oldu.” (A3), “İnternet sıkıntısı yeterli ve verimli bağlanamama gibi sıkıntılar söz konusu oldu.” (A7), “Genelde programla ilgili sıkıntılar oluyordu sistem çok gidiyordu birde çocuklar mola saatlerini ayarlayamıyorlar sürekli ders başladı diye uyarılmak gerekiyor buda annelere düşüyor.” (A11) denilmiştir. Bu ifadeler, annelerin ve çocukların uzaktan eğitim sürecinde sistemsel açıdan derse bağlanma sorunları ile karşılaştığını, çocukların ders programlarının ve ders saatlerinin takibinin anneler tarafından yürütüldüğünü ve bu süreçte annelerin bu sorunlarla baş etmek zorunda kaldıklarını göstermektedir.

Sağlık sorunları konusunda katılımcıların ifadeleri, “Çocuğun motivasyon ve dikkat kaybı ile fiziksel, psikolojik sıkıntıları arttı.” (A2), “Gün içerisinde anneler tüm ders boyunca çocukların ders takibini yapmak zorunda kaldılar özellikle çalışan anneler daha çok etkilendi bu durum psikolojik açıdan anneleri yıprattı.” (A8) denilmiştir. Bu görüşler, Covid-19 salgınında annelerin ve çocukların uzaktan eğitim sürecinden hem fiziksel hem de psikolojik açıdan olumsuz yönde etkilendiklerini göstermektedir.

Erişimde zorluk konusunda katılımcıların ifadeleri, “Zaman zaman zorluk yaşandığını fakat ilerleyen günlerde deneyim kazandıklarını ve böyle durumlar karşısında öğretmenleri her zaman gelişime açık olduklarını düşünüyorum.” (A1), “Çocuklar pandemi nedeniyle uzaktan eğitime zorunlu kaldılar. Tabiki ilk zamanlar bu hem biz ebeveynleri hem de çocukları oldukça zorladı” (A8), şeklindedir. Bu görüşler, bilgi ve iletişim teknolojilerinin öğrenme üzerindeki etkisinin ilk zamanlarda bireylere zor geldiğinin altı çizilmektedir.

Eşitsizlik konusunda katılımcının ifadesinde, “Bence bu durumda eğitimde eşitlik kalktı teknolojiye sahip olan ve kullanabilen çocuk bilgilendi ama buna ulaşamayanlar konularda eksik kaldılar.” (A1) denilmiştir. Bu açıklamada, Covid-19 salgınında uzaktan eğitim ile bilgi ve iletişim teknolojilerine erişebilme sorununu gündeme getirmiş ve bu durumun çocuklar arasında eğitim eşitsizliğine yol açtığı görülmektedir.

Maddiyat konusunda katılımcının ifadesi, “Öncelikle çok çocuklu ailelerde bilgisayar, tablet temin edememe sorunları yaşandı. Çocuklar kendi aralarında dönüşümlü kullanmak zorunda kaldılar. Kimisi hiç uzaktan eğitime katılmadı. Evinde bilgisayar, tablet vb olan anneler ise çocuklarının derse katılımını takip ettiğini düşünüyorum. Derse bağlanmasını sağlamıştır, EBA da ki ödevlerinin yapılmasını sağlamıştır.” (A9) denilmiştir. Bu ifade, maddi açıdan yetersiz olan ailelerin çocuklarının bilgisayar, tablet, telefon ve internete sahip olmamaları nedeniyle uzaktan eğitim sürecinden yararlanamadıklarını, bundan dolayı çocukların, uzaktan eğitimden aynı düzeyde faydalanamadıklarını göstermektedir.

Tablo 7. Bilgi ve Teknoloji Kanallarının Yararlarına İlişkin Bulgular

Kategoriler	Katılımcılar	f
Dijitalleşmede Verimlilik	A1, A2, A3, A4, A5, A7, A8, A9, A10, A11	10
Gizlilik	A6	1
Toplam		11

Tablo 7’de görüldüğü gibi BİT kanallarının faydaları temasından dijitalleşmede verimlilik ve gizlilik kategorileri elde edilmiştir.

Dijitalleşmede verimlilik konusunda katılımcıların ifadeleri, “Zaman zaman sıkıntıların yaşandığını ve zaman zaman da olumlu dönüt sağladı diyebilirim.” (A1), “ Olumlu ve yararlı buluyorum.” (A2), “Çok yardımcı oluyor.” (A3), “Yeterli buluyorum.” (A4), “Gayet verimli ve başarılı olduğunu düşünüyorum.” (A5), “Teknoloji aslında bize inanılmaz derecede zengin bir bilgiye ulaşma kolaylığı veriyor. Fakat uygulama gerektiren bilgileri vermede kesinlikle yeterli değil.” (A7), “Birçok eğitim platformu çocuklara bilgi erişim konusunda kolaylıklar sağladı.” (A8), “Kullanışlı ve pratik uygulamalar öğrendim. Verimli buluyorum.” (A9), “İşlerimi kolaylaştırıyor. Örneğin bir konuyu öğretmek istediğimde bununla ilgili onlarca kaynağa, görsel ve işitsel unsurlarla zenginleştirilmiş slaytlara, sunulara, testlere vb. verilere ulaşım konuları bu şekilde daha zengin bir içerikle sunabilmeme hizmet ediyor.” (A10), “Elinde iyi bir cihazın ve internetin varsa bilgiye ulaşmada herhangi bir sorun yaşamazsın ama internetin olmadığı çekmediği yerler var böyle durumda bilgiye ulaşmak zorlaşır.” (A11) denilmiştir. Bu ifadeler, bilgi ve iletişim kanallarının bilgiye erişim, kaynak temini, eğitim, kişiler arası iletişim vb. birçok alanda yararlı olduğunu

göstermektedir. Diğer bir yandan bu kanalların kullanımı için internet ağına ihtiyaç duyulması sebebiyle internetin çekmediği yerlerde kullanımının güç olduğunu da görmekteyiz.

Tablo 7. Bilgi ve Teknoloji Kanallarının Yararlarına İlişkin Bulgular

Kategoriler	Katılımcılar	f
Dijitalleşmede Verimlilik	A1, A2, A3, A4, A5, A7, A8, A9, A10, A11	10
İletişim	A3, A10	2
Güvenlik	A6	1
Toplam		13

Tablo 7’de görüldüğü gibi bilgi ve teknoloji kanallarının yararları temasından dijitalleşmede verimlilik, iletişim ve gizlilik kategorileri elde edilmiştir.

Dijitalleşmede verimlilik konusunda katılımcıların ifadeleri, “Zaman zaman sıkıntıların yaşandığını ve zaman zaman da olumlu dönüt sağladı diyebilirim.” (A1), “Olumlu ve yararlı buluyorum.” (A2), “Yeterli buluyorum.” (A4), “Gayet verimli ve başarılı olduğunu düşünüyorum.” (A5), “Teknoloji aslında bize inanılmaz derecede zengin bir bilgiye ulaşma kolaylığı veriyor. Fakat uygulama gerektiren bilgileri vermede kesinlikle yeterli değil.” (A7), “Birçok eğitim platformu çocuklara bilgi erişim konusunda kolaylıklar sağladı.” (A8), “Kullanışlı ve pratik uygulamalar öğrendim. Verimli buluyorum.” (A9), “İşlerimi kolaylaştırıyor. Örneğin bir konuyu öğretmek istediğimde bununla ilgili onlarca kaynağa, görsel ve işitsel unsurlarla zenginleştirilmiş slaytlara, sunulara, testlere vb. verilere ulaşım konuları bu şekilde daha zengin bir içerikle sunabilmeme hizmet ediyor.” (A10), “Elinde iyi bir cihazın ve internetin varsa bilgiye ulaşmada herhangi bir sorun yaşamazsın ama internetin olmadığı çekmediği yerler var böyle durumda bilgiye ulaşmak zorlaşır.” (A11) denilmiştir. Bu ifadeler, bilgi ve iletişim kanallarının bilgiye erişim, kaynak temini, eğitim, vb. birçok alanda yararlı olduğunu göstermektedir. Diğer bir yandan bu kanalların kullanımı kişiler arası iletişimi de kolaylaştırdığı ifade ediliyor. Örneğin A3 kodlu katılımcı “Pandemi döneminde dijital teknolojiyle iletişim kurduk” derken bir başka katılımcı “Yüz yüze görüşemedik ama çok kişiyle görüştük, yazıştık” (A10) demektedir. Güvenlik konusunda bir katılımcının ifadesi ve bu ifadenin açılımında, “Teknoloji eğitimin artık bir parçası o nedenle güvenlik tabanları konusunda daha güçlü olunabilir” (A6) “Teknoloji kullanımında alınacak güvenlik önlemleriyle çocukların güvenle dijital teknolojiden yararlanmaları mümkün olabilir” (A6) şeklindedir. Bu ifadeler, bilgi ve iletişim teknolojilerinin eğitimde önemli bir yere sahip olduğu ve eğitim sürecine teknolojinin dâhil olmasıyla birtakım güvenlik önlemlerinin alınması gerektiğini, böylece çocukların daha çok bilgiye ulaşabileceklerini göstermektedir.

Tablo 8. Teknoloji bağımlılığına yönelik alınabilecek önlemlere ilişkin bulgular

Kategoriler	Katılımcılar	f
Kural koyma	A2, A8, A9, A10, A11	6
Sosyalleşme	A5, A6, A7	3
Karma öğrenme (Hibrit)	A6, A11, A2	3
Rehberlik	A1, A3	2
İzleme	A4	1
Toplam		15

Tablo 8’de görüldüğü gibi teknoloji bağımlılığına yönelik alınabilecek önlemler temasında, kural, sosyalleşme, rehberlik kategorileri elde edilmiştir.

Çocukların teknoloji bağımlılığından koruma konusundaki önlemlerden biri kural koymaktır. Kural konusunda katılımcıların ifadeleri, “*Sınırlı ve kurallı kullanım getirilebiliriz.*” (A2), “*Sınırlı ve kurallı bir süreçten faydalanabiliriz.*” (A8), “*EBA Uygulaması açıkken başka uygulamaların açılması engellenmelidir. Yani EBA’dan otomatik olarak çıkarılabilir.*” (A9), “*İçeriklere erişimi ile ilgili çeşitli sınırlamalar getirilebilir. Zararlı içeriklere erişimi engellenebilir.*” (A10), “*Teknolojik aletleri kullanmasına süreli izin veriyorum oynadıkları oyunları sürekli takip ediyorum.*” (A11) denilmiştir. Bu görüşler, çocuğun teknoloji bağımlılığının önlenmesi için çocukların teknoloji kullanım sürelerinin bir kurala dayalı olması ayrıca çocukların çeşitli sitelere erişimi konusunda da gerekli sınırlamalara ihtiyaç duyulduğunu bizlere göstermektedir.

Sosyalleşme konusunda katılımcıların ifadeleri, “*Şu dönemde pek önlem alınmıyor maalesef uzaktan eğitim uzun süre devam ettiği için çocuklar sabahdan akşama kadar bilgisayar başında kalabiliyor. Geri kalan zamanda farklı etkinlikler yaptırılarak uzaklaşmalarını sağlayabiliriz.*” (A5), “*Erişim engeli(sınır) ve teknoloji bağımlılığını engellemek için günlük kota veriyoruz. Ayrıca resim atölye spor etkinliklerini çeşitlendirerek kaliteli vakit geçirmelerine olanak sağlıyoruz.*” (A6), “*Bu süreçte çok fazla ekran bağımlılığı olduğu için biraz daha sportif faaliyetlere yönlendirmeye çalıştık fakat pandemiden dolayı oda yarım kaldı. Şu şartlarda çok çok zor aldığımız önlemler çünkü diğer sosyal koşulları sağlamaya imkânımızda yoksa çocuk ekran bağımlısı olmaya mahkûm kalıyor. Bu durumu, Kitap okuyarak sohbet ederek evde küçük oyunlar oynayarak biraz daha azaltmaya çalışıyoruz.*” (A7) denilmiştir. Bu ifadelerden, annelerin teknoloji bağımlılığını önlemek adına çocukları çeşitli sosyal aktivitelere yönlendirerek onların sosyalleşmeleri ihtiyacını ortaya koymuştur.

Karma öğrenme (Hibrit) konusunda katılımcıların ifadeleri, “*Çocukların iyi bir öğrenme sağlayabilmeleri için hem yüz yüze eğitimlere hem de dijital ortamdaki yeni bilgi ve deneyimlere ihtiyacı var.*” (A2), “*Yüz yüze eğitim kadar etkili olmasa da olağanüstü durumlarda yüz yüze eğitimle nöbetleşe kullanılması halinde başarılı buluyorum (3 gün okul 2 gün bilgi teknolojileri gibi).*” (A6), “*Katkısı var ama kesinlikle yeterli değil illaki yüz yüze eğitimin olması gerekir.*” (A11) denilmiştir. Bu ifadeler, bilim ve teknoloji çağının geleceğimizi şekillendiriyor olması sebebiyle yapılan eğitimlerde de yeni bir eğitim şekline geçilmesi gerekliliğini göstermektedir.

Rehberlik konusunda katılımcıların ifadeleri, “*Daha fazla birlikte zaman geçirmeye çalışmak ve ne kadar süre kullanması gerektiği hakkında plan yapıp uygulamasına rehberlik etmek.*” (A1), “*Doğru ve güvenli internet kullanımı hakkında bilgilendirilmeli.*” (A3) denilmiştir. Bu ifadeler annelerin teknoloji bağımlılığını önlemek adına çocuklarına rol model olmaları, çocukları ile daha fazla zaman geçirmeleri ihtiyacını doğurmuştur.

BİT kullanırken çocukların korunması için ebeveynlerin aldıkları önlemlerden biri de çocuğun internet aramalarının izlenesidir. A4 kodlu katılımcı “*Telefonuma ve çocuğun kullandığı tablete aynı programı indiriyorum. Çocuğumun hangi siteye girdiğini, ne izlediğini gösteren bir bildirim geliyor telefonuma*” şeklindeki açıklamasıyla çocuğu sürekli izlediğini belirtmektedir. Dolayısıyla annelerin çocuklarını teknoloji bağımlılığından korumak için birtakım stratejiler geliştirdikleri görülmektedir.

4. Tartışma ve Sonuç

8-9 yaşlarındaki çocuğa sahip annelerin Covid-19 salgınında BİT kullanımı ile ilgili görüşlerinin belirlenmesi amaçlanan bu araştırmadan elde edilen sonuçlar aşağıda sunulmuş ve tartışılmıştır.

1. Araştırmaya katılan annelerin BİT’in anlamıyla ilgili temel bazı bilgilere sahip oldukları ulaşılabilmektedir, aktif kullanım, dijitalleşme ve sosyalleşme kavramlarıyla açıklanabilmektedir. Bundan önceki araştırmalarda da yetişkinlerin BİT ile ilgili yeterli bilgi sahibi oldukları belirtilmektedir. Örneğin Yeşildal’ın (2018) çalışmasında katılımcıların dijital okuryazarlık konusunda kendilerini gerek teknik gerekse bilişsel olarak

yeterli gördükleri bulunmuştur. Araştırma kapsamındaki annelere göre BİT kullanımının bilgiye erişimde kolaylık sağladığı, dijital içeriklerin eğitimde de kullanılmasının çocuklara avantaj sağladığı, dijitalleşmenin, sosyal hayatımızda da birtakım değişikliklere yol açtığı, insanların sosyalleştiren araçlar olduğu şeklinde algılandığı ancak bilinçli ve aktif bir şekilde kullanılması gerektiğinin altı çizilmektedir. Onursoy'un (2018) yaptığı çalışmada da teknolojiyi kullanabilme, dijital okuryazarlık düzeyleri ile ilişkili olduğunu vurgulamıştır. Dolayısıyla Bilgi ve iletişim teknolojileri okuryazarlığı ilkokuldan itibaren eğitim programlarında yer alması gereken bir alandır.

2. Covid-19 salgınında bilgi ve iletişim teknolojileri ile ilgili deneyimler arasında annelerin yeni programlar öğrendikleri, e-kitap, çeşitli çalışma fasikülleri ve eğitim videolarından faydalandıkları ve bu bilgileri çocuklarına aktardıkları, dolayısıyla bu sürecin annelerin dijital okuryazarlığını geliştirdiği görülmektedir.
3. Eğitimde kullanılan bilgi ve iletişim teknolojilerinin çocukların bireyselleşmesi ve teknoloji bağımlılığı yaratması gibi olumsuz sonuçları içinde barındırsa da bilgiye ulaşmada pratik olduğu, kullanıcılara alternatifler sunduğu, Covid-19 salgını nedeniyle gerçekleştirilen uzaktan eğitim sürecinde kullanılan BİT'in eğitim açısından yarar sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlar yüz yüze eğitimde de BİT'ten yararlanılması gerektiğini, zaman kazanımı açısından önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir. Diğer yandan, BİT'in eğitimde gerekli olduğu ancak tek başına yeterli olmadığı, çocukların gelişim özellikleriyle örtüşmediği bulunmuştur. Literatürde de eğitim alanında dijital dönüşümlerin ve medya programlarının çocuklar açısından gerekli olduğu ancak bu çocukların seviyesine uygun bir çalışma yürütülmesi gerektiği vurgulanmaktadır (Ihmeideh ve Alkhalwaldeh, 2017; Karabacak ve Sezgin, 2019).
4. Çocuğun bilgiyi doğru şekilde elde etmesi ve öğrenmeyi gerçekleştirebilmesi için BİT'i doğru ve bilinçli kullanması gerektiği, dijital ortamda verilen eğitimlerin çocukların motivasyonunu artıracak nitelikte olması gerektiği, bu eğitimlerin sadece Covid-19 salgını sürecinde değil bir sonraki eğitim sürecine de yayılması gerektiği, öğrenme üzerinde etkili olan kaynakların iletişim teknolojileri aracılığıyla daha kolay elde edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Benzer sonuçlara ulaşan Kardeş (2020) dijital okuryazarlığın kısa süre içerisinde bilgiye ulaşma, öğrenmeyi kolaylaştırma açısından faydalı olduğunu vurgulamıştır. Çubukçu'nun (2011) araştırmasında BİT'in eğitim sürecinde önemli yere sahip olduğu, dijital eğitim anlayışını benimseyen toplumların nitelikli eğitime sahip olacağı belirtilmektedir.
5. BİT kullanmanın, çocuklara bazı avantajlar sağladığı ortaya çıkmıştır. Bunlar çağa uyum, bilgiye erişim, kolaylık, dijital beceri gelişimi, başarı, görsellik, motivasyon ve özgüven kategorileri ile ifade edilmektedir. Uyum konusunda, bilim ve teknoloji çağında olduğumuzu ve sadece çocukların değil herkesin bu çağa ayak uydurmak zorunda olduğunu göstermektedir. Ancak çocukların bu süreçte bazı zorluklar yaşadıklarına ilişkin görüşleri olan anneler de bulunmaktadır: BİT'in öğrenme üzerindeki etkisinin ilk zamanlarda bireylere zor geldiği, sonrasında bireylerin bu sürece uyum sağlayabildiği, böylece bilgiye erişimin kolaylaştığı sonucu elde edilmiştir. Bu sonuç BİT uygulamaları öncesi çocuklara BİT araçlarının kullanımına ilişkin eğitim verilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. BİT'i iyi kullanan çocukların bilgiye ulaşmada gösterdikleri başarının eğitimdeki başarısını da etkilediği sonucu elde edilmiştir. Çocuklar için hazırlanan BİT programlarının çocukların motivasyonunu artıracak nitelikte olması, salgın sonrası eğitim sürecinde de yararlanılmasına temel oluşturmaktadır. BİT'in bilgiyi görsel açıdan desteklediği ve çocukların kalıcı öğrenmelerini etkilediği ifade edilmektedir. BİT'in eğitim ve öğretim alanına kullanılmasıyla görselliğin öğrenme sürecine olumlu etkileri birçok çalışmada vurgulanmaktadır (Delice, Aydın ve Kardeş, 2009; Sanalan, Sülün ve Çoban, 2007;).
5. BİT'in bilgiyi görsel açıdan desteklediği ve çocukların kalıcı öğrenmelerini etkilediği ifade edilmektedir. BİT'in eğitim ve öğretim alanına kullanılmasıyla görselliğin öğrenme sürecine olumlu etkileri birçok çalışmada vurgulanmaktadır (Delice, Aydın ve Kardeş, 2009; Sanalan, Sülün ve Çoban, 2007;).

6. BİT sayesinde kısa zaman iletişim kurulabildiği, iş, eğitim vb alanlarda bireyler için zamandan tasarruf sağladığı sonuçları elde edilmiştir. Parlak (2017) çalışmasında dijital çağda eğitim çalışmasında, eğitim alanında teknolojinin kullanımının yayınlaşması ile artık istenilen yer ve zamanda eğitim içeriklerine ulaşabilmenin kolaylaştığını vurgulamıştır. BİT kanallarının öğrenci motivasyonunu etkilediğine ilişkin görüşlerin de olduğu bulunmuştur. Eğitimde teknoloji kullanımının öğrencilerin motivasyonları üzerinde olumlu etkisi olduğuna ilişkin literatür bulunmaktadır (Mumtaz, 2000).
7. Covid-19 sürecinde BİT kullanımında bazı zorluklar yaşandığı sonucu elde edilmiştir. Yaşanan temel sorunlardan biri annelerin ve çocukların ilk zamanlarda adaptasyon sorunu yaşadığı olup diğeri özellikle annelerin kendilerini yetersiz hissettiği yönündeki aktarımdır. Benzer şekilde uzaktan eğitim sürecinde bazı teknik sorunlar nedeniyle sıkıntılar yaşandığı belirtilmektedir; annelerin ve çocukların derse bağlanamama sorunları ile karşılaştığı, çocukların ders programlarının ve ders saatlerinin takibinin anneler tarafından yürütüldüğü ve bu süreçte annelerin bu sorunlarla baş etmek zorunda kaldıkları ifade edilmektedir. Ayrıca çalışan annelerin kısıtlı zamana sahip olmaları nedeniyle çocuklarına uzaktan eğitimde destek olamadıkları da ortaya çıkmıştır. Zeybekoğlu Akbaş ve Dursun (2020) araştırmasında COVID-19 sürecinde annelerin sorumluluklarına değinmiş, çalışan annelerin ev sorumluluğunun yanı sıra çocuklarının uzaktan eğitimleri kapsamında yer alan ders ve ödev takibi ile ilgilenmeleri gibi durumları üstendikleri sonucuna yer verilmiştir. Bu durum hem anneleri hem de çocukları uzaktan eğitim sürecinden fiziksel ve psikolojik açıdan olumsuz yönde etkilemiştir. Budak (2017) yaptığı çalışmada çocukların dijital ortama uzun süre maruz kalmasından dolayı fiziksel ve psikolojik açıdan olumsuz etkilendikleri sonucuna ulaşmıştır. Covid-19 salgınında BİT'e erişebilme sorununa dikkat çekilmektedir. Özellikle maddi açıdan yetersiz olan ailelerin çocukları bilgisayar, tablet, telefon ve internete sahip olmamaları nedeniyle derslere katılma şansı elde edememişlerdir. Bu durumun çocuklar arasında eğitim eşitsizliğine yol açtığı görülmektedir. Çelik ve Şahin (2020) uzaktan eğitim sürecinde eşitsizliklerine yönelik yaptıkları çalışmada da uzaktan eğitime erişebilen ve kullanabilen öğrenciler ile uzaktan eğitime erişmede güçlük çeken ve bu eğitimden faydalanamayan öğrenciler arasında eşitsizliklerin oluştuğu ve bu eşitsizliklerin dijital alanda devam edeceğini tespit edilmiştir.
8. BİT'in eğitimde önemli bir yere sahip olduğu ve eğitim sürecinde teknolojinin yer almasının gelecekte bir takım güvenlik önlemlerinin de alınması gerektiğini sonucuna ulaşılmıştır. Kabakçı Yurdakul vd., (2013) yapmış oldukları çalışmada BİT'te internet kullanımı ve güvenli internet konusuna değinmişlerdir. Araştırma sonucunda yetişkinlerin internet ortamındaki riskleri fark edebilecek düzeydeyken çocukların bu risklerin boyutlarını fark edemeyecekleri konusuna dikkat çekmişlerdir.
9. Araştırma, çocuğun teknoloji bağımlılığının önlenmesi bazı önlemler alınması gerektiğini ortaya koymuştur. Çocuğun sosyal aktivitelere yönlendirilmesi, tablet telefon vb. teknoloji araçlarının kullanımının sınırlandırılması ve içeriğin denetlenmesi ayrıca ailelerin çocukla birlikte kaliteli bir zaman geçirmesi teknoloji bağımlılığının önüne geçilebileceği sonucuna varılmıştır. Kardeş (2020), yaptığı çalışmada da teknoloji bağımlılığına yönelik alınabilecek önlemler konusunda benzer sonuçlar elde etmiştir. Yıldırım'ın (2019) araştırmasında da uzman kişilerce ebeveynlere bilinçli ve güvenli teknoloji eğitiminin verilmesi gerektiği, bu eğitimin içeriğinin aile içi iletişim, kural koyma ve uygulama, yeni gelişimlere ayak uydurabilme ve takip etme, çocuğa iyi bir rehber olmak gibi önlemler olması gerektiği üzerinde durulmuştur. Bunun yanında uzaktan eğitim yanında yüz yüze eğitim harmanlanarak yapılacak eğitimin çocukların dijital bağımlılığını önleyebileceği gibi sosyalleşmelerine de katkı sağlayacağı sonuçlarına ulaşılmıştır.

5. Öneriler

BİT kullanımı konusunda sınırlı da olsa bilgi ve beceriye sahip olan 8-9 yaş çocuğu olan anneler Covid-19 salgını sürecinde gerçekleştirilen uzaktan eğitim uygulamalarında çocuklara rehberlik ettikleri ancak zaman zaman hem annelerin hem de çocukların zorlandıkları ortaya çıkmıştır. BİT aracılığıyla yapılan eğitim formlarında öğrencilerin teknoloji kullanımı konusunda eğitimden geçirilerek uygulamalara geçilmesi gerekir. Araştırma sonunda bazı çocuklar bilgisayar, tablet, telefon vb. araçlara sahip olmadıkları için uzaktan eğitim olanaklarından yeterince yararlanamadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Uzaktan eğitim uygulamaları hazırlık sürecinde söz konusu olanaklardan yoksun çocuklar saptanmalı, Milli Eğitim Bakanlığı bütçesinden en azından birer tablet sahibi yapılmalıdır.

Uzaktan eğitim sürecinde bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımı kimi katılımcılar göre çocukları motive ederken, kimi katılımcılara göre çocukların motivasyonunu dūřürdüęü sonucu elde edilmiştir. Bu konuda daha kapsamlı araştırmalar yapılmalı, uzaktan eğitim derslerinde kullanılacak ğretim araçları çocukları motive edici hale dönüştürülmelidir.

Araştırma kapsamındaki annelerin bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımı çocukların anti-sosyalleşmesine ve bireyselleşmesine neden olduğuna ilişkin kaygı taşıdıkları sonucu elde edilmiştir. Uzaktan eğitim uygulamalarında çocukların sosyalleşmesine katkı sağlayacak etkinlikler tasarlanmalı ya da katılımcıların önerdiği gibi uzaktan eğitimle yüz yüze eğitimle (hibrit eğitim) dengelenmelidir.

Son olarak, çocukların dijital bağımlılıklarını önlemek için çocuğa nitelikli rehberlik edecek ebeveynlerin olması ve bu konuda çocuklara rehberlik edilmesi, bunun yanı sıra çocuğun içinde yer aldığı dijital dūnyanın içeriğinin denetlenmesi gerekmektedir.

Bu araştırma sınırlı sayıda anne ile yürütölen kesitsel ve görüşmeye dayalı nitel bir çalışmadır. Gelecekte hem uzaktan eğitim hem de bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımıyla ilgili ğrenci ve öğretmenlerin de yer aldığı boylamsal çalışmalar yapılmalıdır.

Kaynakça

- Bakioğlu, B. ve Çevik, M. (2020). COVID-19 Pandemisi sürecinde fen bilimleri öğretmenlerinin uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. *Electronic Turkish Studies*, 15(4), 109-129
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır? *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388.
- Başaran, M., Doğan, E., Karaoğlu, E., ve Şahin, E. (2020). Koronavirüs (Covid-19) pandemi sürecinin getirisi olan uzaktan eğitimin etkililiği üzerine bir çalışma. *Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5 (2), 368-397.
- Budak, O. (2017). Dijital çocuk oyunlarına çocuk gelişimi ve okul öncesi öğretmenlerinin ve annelerin bakış açısı. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, (13), 158-172.
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry & research design choosing among five approaches*. Sage Publications.
- Çelik, Z. ve Şahin, S. A., (2020). Pandemi dönemi uzaktan eğitim sürecinde eğitimsel eşitsizliklerin yeniden üretimi. *Pandemi sürecinde sosyoekonomik değişim ve dönüşümler* Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Yayınları. 587-623
- Çubukçu, Z. (2011). Yaşam boyu öğrenmenin gereği olarak bilgi ve iletişim teknolojileri. *Education Sciences*, 6 (1), 1023-1038.
- Delice, A., Aydın, E. ve Kardeş, D. (2009). Öğretmen adayı gözüyle matematik ders kitaplarında görsel öğelerin kullanımı. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi* 8(16), 75-92.
- Eryılmaz, S. (2018). Öğrencilerin bilgi ve iletişim teknolojileri yeterliliklerinin belirlenmesi: Gazi Üniversitesi, Turizm Fakültesi örneği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(65), 37-49.
- Ihmeideh, F. ve Alkhalwaldeh, M. (2017). Teachers' and parents' perceptions of the role of technology and digital media in developing child culture in the early years. *Children and Youth Services Review*, 77, 139-146.
- Kabakçı Yurdakul, İ., Dönmez, O., Yaman, F. ve Odabaşı, H. F. (2013). *Dijital Ebeveynlik ve Değişen Roller*. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 12 (4), 883-896.
- Karabacak, Z. İ. ve Sezgin, A. A. (2019). Türkiye’de dijital dönüşüm ve dijital okuryazarlık. *Türk İdare Dergisi*, 1(488), 319-343.
- Kardeş, S. (2020). Erken çocukluk döneminde dijital okuryazarlık. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21 (2), 827-839.
- Kazu, İ. Y. ve Erten, P. (2014). Öğretmen adaylarının sayısal yetkinlik düzeyleri. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3 (2), 132-152.
- Kuru, E. (2019). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık kavramına ilişkin görüşleri. *Electronic Turkish Studies*, 14(3).1629-1648.
- Mazman, S. G. ve Usluel, Y. K. (2011). Bilgi ve iletişim teknolojilerinin öğrenme-öğretme süreçlerine entegrasyonu: Modeller ve göstergeler. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 1(1), 62-79.
- Mumtaz, S. (2000). Factors affecting teachers' use of information and communications technology: a review of the literature, *Journal of Information Technology for Teacher Education*, 9 (3), 319-342.
- Onursoy, S. (2018). Üniversite gençliğinin dijital okuryazarlık düzeyleri: anadolu üniversitesi öğrencileri üzerine bir araştırma. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 6(2), 989-1013.

- Parlak, B. (2017). Dijital çağda eğitim: Olanaklar ve uygulamalar doğrultusunda bir analiz. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22 (Kayfor 15 Özel Sayısı), 1741-1759.
- Patton, M. Q. (2014). *Qualitative research & evaluation methods: Integrating theory and practice*. Sage publications.
- Rose, P., Beeby, J. ve Parker, D. (1995). Academic rigour in the lived experience of researchers using phenomenological methods in nursing. *Journal of Advanced Nursing*, 21(6), 1123-1129.
- Sanalan, V. A., Sülün, A., ve Çoban, T. A. (2007). Visual literacy. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9 (2), 33-47.
- Seggie, N. ve Bayyurt, Y. (2017). *Nitel araştırma yöntem, teknik, analiz ve yaklaşımlar*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Tekindal, M. ve Şerife, U. Ğ. U. Z. (2020). Nitel araştırma yöntemi olarak fenomenolojik yaklaşımın kapsamı ve sürecine yönelik bir derleme. *Ufku Ötesi Bilim Dergisi*, 21(1), 153-172.
- Türel, Y. K., Akgün, K., Aydın, M. ve Yaratın, A. S. (2020). Uzak doğu ülkelerinin eğitimde teknoloji politikalarının incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(1), 48-61.
- UNESCO (2020). 05/10/2021 tarihinde <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse> adresinden erişildi.
- Usluel, Y. K., Özmen, B. ve Çelen, F. (2015). BİT'in öğrenme öğretme sürecine entegrasyonu ve teknolojik pedagojik içerik bilgisi modeline eleştirel bir bakış. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 5(1), 34-54.
- Usun, S. (2009). Information and communications technologies (ICT) in teacher education (ITE) programs in the world and Turkey (a comparative review). *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 1, 331-334
- Yeşildal, M. (2018). *Yetişkin bireylerde dijital okuryazarlık ve sağlık okuryazarlığı arasındaki ilişki: Konya örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Necmettin Erbakan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Yıldırım, Y. (2019). Dijital Yerlileri Tehdit Eden Teknoloji Bağımlılığı ve Siber Zorbalık Tehlikeleri. H. H. Aygül, E. Eke, (Ed.), *Dijital Çocukluk ve Dijital Ebeveynler: Dijital Nesillerin Teknoloji Bağımlılığı*. Nobel Akademik. 61-88.
- Zeybekoğlu Akbaş, Ö. ve Dursun, C. (2020). Koronavirüs (Covid-19) pandemisi sürecinde özel alanına kamusal alanı sığdıran çalışan anneler. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, Covid-19 Özel Sayısı 2, 78-94.

Extended Summary

Distance education has become mandatory during the Covid-19 process, and parents were also affected by this change. Many mothers had to keep their jobs while working remotely and also take on the responsibility of guiding their children's lessons. During the distance education process, it was seen that mothers also needed to show some digital skills in terms of accessing online courses on the internet or the TV. In this study, it was aimed to determine the views of mothers with children aged 8-9 on the use of information and communication technologies (ICT) in the Covid-19 pandemic. For this purpose, Answers to certain research questions were sought: How do mothers with children aged 8-9 define ICT? What is their experience with ICT in the Covid-19 pandemic process? How do they explain the role of information and communication technologies used in the Covid-19 process in education? How do mothers think about the contribution of digital resources to children's learning? What are their thoughts on the advantages, benefits, disadvantages and difficulties of using information technologies for children? How do they describe their experiences on measures to be taken for technology addiction?

This research, which aims to examine the views of mothers with 8-9-year-old children about ICT experienced during the Covid-19 process, is a phenomenological study. It is aimed to describe how mothers who have young children experience the phenomenon of ICT use during the Covid-19 pandemic, who had to use ICT to guide their children in distance education applications.

The study group consists of 11 mothers with children between the ages of 8 and 9 living in different socioeconomic levels in various provinces of Turkey. Snowball sampling technique, one of the purposeful sampling methods, was used to reach the participants. The ages of the participant mothers ranged from 29 to 46. 7 of the mothers are university graduates and 4 of them are high school graduates.

A semi-structured interview form was used for data collection which is consisting of 11 open-ended questions developed by the researchers. The data of the study were obtained from the mothers who constituted the study group with children aged 8-9 years. Due to the Covid-19 pandemic process, face-to-face meetings could not be held, and the meetings were held via Meet-Google. The data of the research were analyzed with the content analysis approach.

In the research, it has been determined that mothers have knowledge about digital literacy, their perspectives on information and communication technologies are positive in the distance education process, and digital technologies contribute positively to education and access to information. It is seen that in the Covid-19 pandemic, mothers learned new programs, benefited from e-books, various study textbooks and educational videos and transferred this information to their children, so this process improved mothers' digital literacy. Although the information and communication technologies used in education have negative consequences such as individualization of children and creating technology addiction, it has been concluded that information and communication technologies used in the distance education process carried out due to the Covid-19 pandemic are beneficial in terms of education. It has been concluded that information and communication technologies should be used correctly and consciously in order for the child to obtain information correctly and to realize learning, and that the education given in the digital environment should be of a quality that will increase the motivation of the children. It has emerged that the use of information and communication technologies has provided children with some advantages such as adaptation to the age, access to information, convenience, digital skill development, success, visuality, motivation and self-confidence. It has been revealed that there are some difficulties in the use of information and communication technologies in the Covid-19 process, in which mothers and children have adaptation problems which causes mothers to feel inadequate. In addition, the fact that working mothers cannot support their children in distance education due to their limited time is another problem. It has been concluded that information and communication technologies have an important place in education and that technology should be included in the education process and some security measures should be taken in the future. It was concluded that they could not benefit enough from distance education opportunities because they did

not have the tools. In the research, it has been revealed that some measures should be taken to prevent the child's technology addiction. Directing the child to social activities and limiting the use of technology tools under supervision, as well as spending quality time with the children, can prevent technology addiction.

It has been revealed that mothers with 8-9-year-old children, who have limited knowledge and skills in the use of information and communication technologies, guide their children in the distance education applications carried out during the Covid-19 pandemic process, but both mothers and children have difficulties from time to time. In education forms made through information and communication technologies, students should be trained on the use of technology and applications should be started. Not having the tools to benefit from distance education is a significant disadvantage. In the preparation process of distance education applications, children who lack the said opportunities should be determined, and at least one tablet should be made from the budget of the Ministry of National Education. According to some participants, the use of information and communication technologies in the extended education process motivates children, while according to some participants, it reduces the motivation of children. More extensive research should be done on this subject, teaching tools to be used in distance education courses should be transformed into motivating children. It has been concluded that the mothers within the scope of the research have concerns that the use of information and communication technologies causes anti-socialization and individualization of children. In distance education applications, activities that will contribute to the socialization of children should be designed or, as suggested by the participants, distance education should be balanced with face-to-face education (hybrid education). In order to prevent children's digital addictions, it is necessary to have parents who will provide qualified guidance to the child and to guide the children in this regard, as well as to supervise the content of the digital world in which the child is located. This research is a cross-sectional and interview-based qualitative study conducted with a limited number of mothers. In the future, longitudinal studies involving students and teachers should be conducted on both distance education and the use of information and communication technologies.